

N:o 61.

Ank. till Riksd. kansli den 16 maj 1903, kl. 12 midd.

Betänkande, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i fråga om exporttull å svensk järnmalm.

I en inom Första Kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, n:o 39, har herr *P. E. Lithander*, under återopande af hvad han anfört i en till annat utskott hänvisad motion, n:o 28, föreslagit,

»att Riksdagen i underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida icke en verksam exporttull å svensk järnmalm kan och bör åsättas nämnda artikel under vissa förhållanden.»

Motiveringen för nyssnämnda motion, n:o 28, hvilken motion afser en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i fråga om villkoren för statens förvärfvande af äganderätt till Gellivara och Kirunavara malmfält, är af följande lydelse:

»Sedan flera år tillbaka har det stora bolag, som förvärfvat äganderätten till Gellivara malmfält i Norrbottens län, tilldragit sig en uppmärksamhet inom och utom landet af beklaglig art. Dess transaktioner och processer, dess mångfaldiga, mer eller mindre tvifvelaktiga bolag, som afsett det ena att uppsluka andra, och dess i öfrigt mer eller mindre oklara förhållanden hafva varit ägnade att inom affärsvärlden, synnerligast i andra länder, där svensk kredit plägar sökas, skada det svenska namnet och minska förtroendet till svenska företag i allmänhet.

Bih. till Riksd. Prot. 1903. 5 Saml. 1 Afd. 49 Häft. (N:o 61).

Med förbigående af hvad som om de förmåner, detta bolag fått af staten, kunde vara att säga, men med beklagande af den ringa handlingsfrihet, som i hithörande afseenden blifvit åt staten förbehållen, vill jag framhålla det önskvärda, för att icke säga det nödvändiga däruti, att staten, då tillfälle därtill gifves, till måttligt pris förvärvar äganderätten till Gellivara och Kirunavara malmfält samt därmed då äfven oinskränkt rätt att bestämma, på hvad sätt och af hvem som ifrågavarande fält för framtiden få bearbetas. Den förut ifrågasatta rättigheten för bolaget att i händelse af försäljning få förbehålla sig arrenderingsrätt under 40 à 60 års tid för en försvinnande liten afgift bör naturligtvis ingalunda medgifvas.

Det synes mig icke osannolikt, att förhållanden emellertid kunna inträffa, som kanske snart nog påkalla en alldeles särskild försiktighetsåtgärd från den svenska statens sida. Tvenne sådana förhållanden framskymta redan däri, att aktierna i Gellivara bolag icke med säkerhet komma att längre stanna i svenska mäns ägo samt att man i Norge redan nu funderar på att belägga den svenska malm, som på Ofotenbanan utföres öfver Narvik, med utförelseavgifter. Det enda och rätta korrektivet från svensk sida mot sådana eventualiteter är naturligtvis att åsätta svensk järnmalm en verksam exporttull, ty eljest blir det ju åt utländske aktieägare i de svenska bolagen eller åt norska statsverket, som svenska staten med stor penningeuppoffring beredt tillfälle att göra sig afsevärd vinst på våra svenska malmtillgångar.

När den dagen kommer, då man måste besluta sig för det ena eller det andra — köp af malmfälten eller exporttull på svensk järnmalm — då går det icke an, att beslutet blir fördröjd af långa utredningar och inhämtandet af nödiga upplysningar, ty sådan utredning och sådana upplysningar böra då ligga färdiga.»

Frågan om åsättande af en exporttull å järnmalm förevar senast vid 1896 års riksdag, men blef af Riksdagen afslagen. Anledningen att denna fråga då upptogs torde hafva varit den förhoppning, man hyste, att inom landet skulle kunna åstadkommas en tillverkning af tackjärn, som skulle kunna täfla med utlandets tillverkning af billigt kokstäckjärn. Med det i Sverige hufvudsakligast använda bränslet, träkol, åstadkommes visserligen en god vara; men priset på densamma ställer sig jämförelsevis högt, och förbrukningen af sådant tackjärn, jämförd med förbrukningen af kokstäckjärn, är icke stor. Innan andra metoder för tackjärnstillverkning uppfunnits, hvilka väsentligt nedsätta kostnaden för erforderligt bränsle, torde därför förhoppningen att af svenska malmer kunna i stor skala inom

landet tillverka billigt tackjärn icke förverkligas. Om det därför måste erkännas, att de skäl, som tidigare anförts för åsättande af exporttull å järnmalm, icke äga full giltighet, vill det dock synas utskottet, som den begäran om utredning af frågan, hvarom motionären gjort framställning, i allt fall icke saknar fog. Till en början torde det då kunna erinras, att för tillgodoseendet af statens alltjämt ökade behof af inkomster det möjligen kan blifva nödigt att tillgripa äfven en sådan utväg, som åsättande af exporttull å järnmalm. Härtill kommer att, såsom förhållandena under de senaste åren gestaltat sig med afseende å tillgodogörandet af de i vissa delar af vårt land befintliga rika malmtillgångarna, det torde vara önskvärdt, att en undersökning verkställes för att få utrönt, huruvida åtgärder i syfte att möjliggöra en statens kontroll öfver malmbrytningen kunna anses nödiga och därvid åsättande af exporttull vara lämpligt. Då det sålunda enligt utskottets åsikt icke är uteslutet, att införandet af exporttull å järnmalm kan visa sig vara för statens intresse behöfligt eller förmånligt, men en sådan åtgärd icke läter kunna vidtagas utan en föregående utredning, har utskottet funnit sig böra i hufvudsak tillstyrka bifall till det af motionären framlagda skrifvelseförslag.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen i anledning af förevarande motion måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida icke exporttull å svensk järnmalm kan och bör åsättas under vissa förhållanden.

Stockholm den 16 maj 1903.

På bevillningsutskottets vägnar:

J. BROMÉE.

Reservationer:

af herr *J. Bromée*, som ansett, att utskottet bort afstyrka förevärande motion; samt
af herrar *Brodin, Almquist, Beckman* och *Höjer*.

Herrar *Östberg* och *K. G. Karlsson* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit, herr *Östberg* i afgörandet och herr *Karlsson* i behandlingen af det i detta betänkande omförmälda ärende.
